

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง งานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานกระดาษรังผึ้ง และขอความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นด้านต่างๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ตอนที่ 2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. ความหมายของการฝึกอบรม
2. ความรู้พื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
3. องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม
4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ลักษณะและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 6 ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
3. ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 7 ความรู้เรื่องงานกระดาษรังผึ้ง

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปะวิทยาการต่างๆ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

2. ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ ดังนี้

- 2.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิต
- 2.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 2.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ดังแผนภูมิที่ 1)

แผนภูมิที่ 1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
(ธีระ รุญเจริญ, 2546, หน้า 32)

<p>1.1 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542</p>		<p>1.1.1 ความหมาย ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา</p> <p>1.1.2 เป้าหมายของการจัดการศึกษา</p> <p>1.1.3 องค์ประกอบของการจัดการศึกษา</p> <p>1.1.4 ดัชนีชี้วัดและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา</p> <p>1.1.5 ความหมาย หลักการ ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ในการปฏิรูป</p>
<p>1.2 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542</p>		<p>1.2.1 ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา</p> <p>1.2.2 หลักการจัดการศึกษา</p> <p>1.2.3 สิทธิและหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษา</p> <p>1.2.4 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการจัดการศึกษา</p>
<p>1.3 ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542</p>		<p>1.3.1 รูปแบบของการจัดการศึกษา</p> <p>1.3.2 ระดับการศึกษา</p> <p>1.3.3 การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูป</p>
<p>1.4 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542</p>		<p>1.4.1 บทบาทของรัฐในการจัดการศึกษา</p> <p>1.4.2 บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา</p> <p>1.4.3 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา</p> <p>1.4.4 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา</p> <p>1.4.5 บทบาทของบุคคล ครอบครัว และสถาบันในการจัดการศึกษา</p>

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ในมาตรา 23 ข้อ 3 จัดการศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และมาตรา 24 การจัดการระบบการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและประยุกต์ความรู้มาใช้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาควรจัดให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาไทย

ตอนที่ 2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 4) ได้กำหนดหลักการและจุดหมายไว้ดังนี้

1. หลักการ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบาย การจัดการศึกษาของประเทศเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้
 - 1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับ การเป็นสากล
 - 1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
 - 1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
 - 1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถ เทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2. **จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นคนไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกที่ดี

2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิต และการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3. **กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**

3.1 **แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**

เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างมีรูปแบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมาย และมีคุณค่าเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

3.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้

3.2.1. พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

3.2.2 พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติม จากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

3.2.3 เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจ ของตนเอง

3.3 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักดังนี้

3.3.1 มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม

3.3.2 จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและ ความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดำรง

3.3.3 บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

3.3.4 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

3.3.5 จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม

3.3.6 มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา

3.3.7 ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย

3.3.8 ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งทางภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

3.3.9 มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและ สอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.4 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกัน ก็ได้และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ และวิธีการโดยมีขอบข่ายดังนี้

3.4.1 เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในรูปแบบของการปฏิบัติตามโครงการ/โครงการงาน ในลักษณะเป็น กระบวนการเชิงบูรณาการโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน

3.4.2 เป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ในลักษณะชมรม ชุมนุม กลุ่มสนใจ เน้นการให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทาง ในการประกอบอาชีพ

3.4.3 เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมในลักษณะต่างๆ ให้สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมในความดีงาม มีวินัยในตนเองมีคุณธรรมและ จริยธรรม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.5 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนดังนี้

3.5.1 ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี

3.5.2 เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ ใช้ในการพัฒนาตนเอง และประกอบอาชีพสุจริต

3.5.3 รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิดมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข

3.5.4 ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้าง งานอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

3.5.5 พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรม

3.5.6 มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและ ประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบ วินัย คุณธรรมและจริยธรรม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้ 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม พัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้เชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นทีมงาน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน และมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้หน้าที่ของตนเอง กิจกรรมนักเรียนยังแบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดน

2.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนพัฒนาทักษะทางสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้
2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน
3. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม
6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย
8. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
9. มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินของการผ่านช่วงชั้น

แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม
4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง สำหรับการผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียน และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมตามแนวประเมิน ดังนี้

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

1.1 ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลการปฏิบัติด้วยวิธีที่หลากหลาย ตามสภาพจริง

1.2 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

1.3 ในกรณีที่มีกิจกรรมใดที่ต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้าและ สภาพของการปฏิบัติกิจกรรมระยะหนึ่งก่อน ด้วยการปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.4 ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และมีเวลาเรียน ครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่อง จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้นโดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

2.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3 นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อให้ความเห็นชอบ

2.4 เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสิน และอนุมัติผลการประเมิน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

3. เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติกิจกรรมตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.2 ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมตามที่สถานศึกษากำหนด
สรุปได้ว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษานั้นหลักสูตรเป็นแกนสำคัญในการดำเนินงาน เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนแนวทางและเครื่องมือในการจัดการศึกษา ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายลักษณะ ส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันดังนี้

กาญญา คุณารักษ์ (2543) ได้กล่าวถึงหลักสูตรไว้ดังนี้ หลักสูตร คือ โครงการหรือแผน หรือข้อกำหนดอันประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรมและวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความสามารถและประสบการณ์

Saylor and Alexander (1974) กล่าวว่า หลักสูตร คือ ความพยายามทั้งหมดที่โรงเรียนจัดทำ เพื่อก่อให้เกิดผลที่โรงเรียนปรารถนาในตัวผู้เรียน ทั้งประสบการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน

อึ้ง บั้วศรี (2542) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2542, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึงเอกสารแนวทางการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายเนื้อหา โครงสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีสามารถนำไปพัฒนาชีวิตที่ดีได้

บุญชม ศรีสะอาด (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง(Intended) กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Actualized) และกลุ่มที่มองหลักสูตรครอบคลุม ทั้งเป็นสิ่งที่คาดหวังและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ วิชาและเนื้อหาวิชา หลักสูตรเป็นโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรเป็นเอกสารที่หมายถึง หลักสูตรแม่บท ส่วนกลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์

Oliva (1922, pp. 5-6) นำคำนิยามต่างๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้ดังนี้

หลักสูตร คือ

- สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
- ชุดวิชาที่เรียน (Set of Subjects)
- เนื้อหา (Content)
- โปรแกรมการเรียน (Program of Studies)
- สิ่งของที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of Materials)
- ลำดับของกระบวนวิชา (Sequence of Courses)
- จุดประสงค์ที่นำมาใช้ปฏิบัติ (Performance Objectives)
- กระบวนวิชาที่ศึกษา (Course of Study)
- ทุกสิ่งๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน
- การแนะแนวและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด
- ทุกสิ่งๆ ที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน
- ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน
- ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน

จากความหมายของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ กระบวนการต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

รุจิรี ภู่อาระ (2545, หน้า 8) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นที่สำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตร สมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ไปด้วย

Tyler (1968, p. 1) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายที่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนบรรลุผล
2. ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
3. วิธีการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิธีการประเมิน เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

Taba (1962, p. 422-423 อ้างอิงใน รุจิรี ภู่อาระ, 2545, หน้า 8) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงที่สอนในแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการประเมินผล

อัมร บัศวรี (2531, หน้า 7) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
5. วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
3. กิจกรรมการเรียนการสอน

4. การวัดผลประเมินผล

3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งมีนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรได้นำเสนอทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรไว้คล้ายคลึงดังนี้

Tyler (1950, p. 197) ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์” (Tyler's Rationale) ซึ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจะต้องตอบคำถามพื้นฐาน 4 ข้อดังนี้

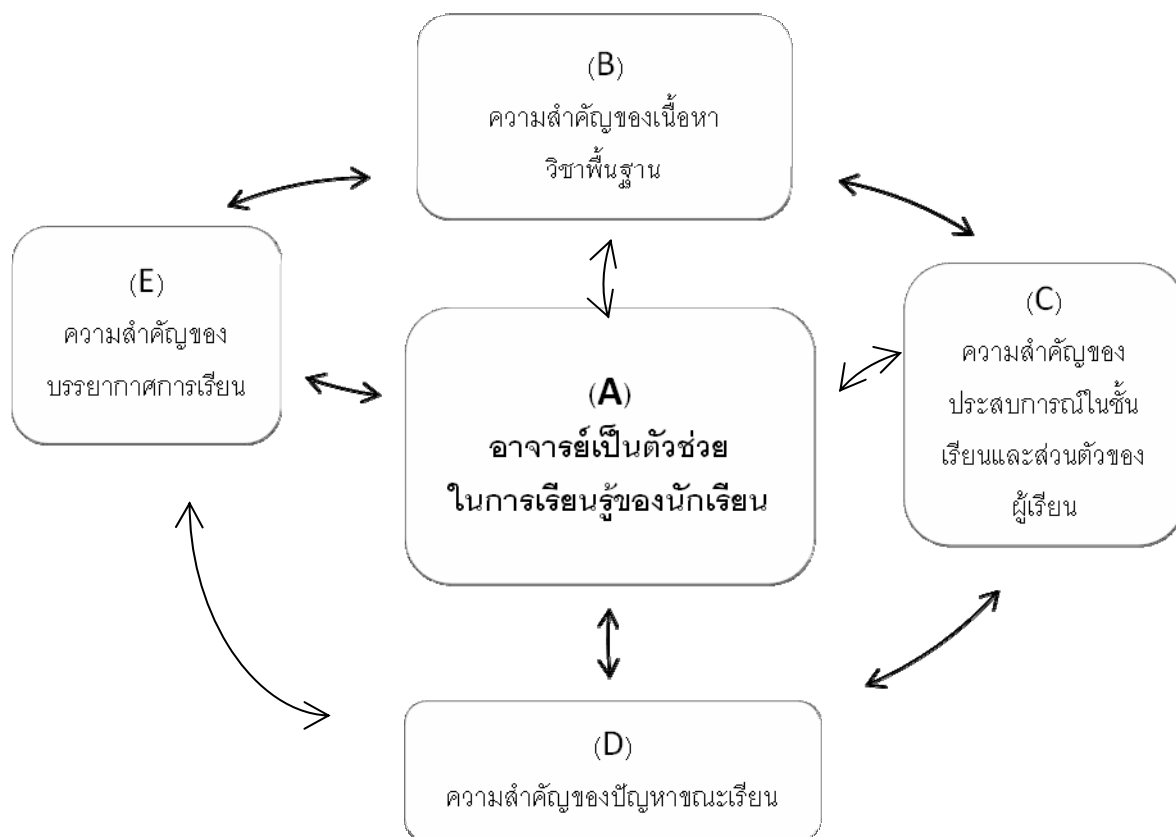
1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถานศึกษาต้องการให้ผู้เรียนได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินใจ

ได้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้

Taba (1962, p. 62) ได้เสนอลำดับขั้นของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ โดยแบ่งเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาวิชา
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

Jeffre Comett (อ้างอิงใน รุจิรี ภู่อสาระ, 2545, หน้า 74-76) ได้เสนอรูปแบบที่หลักสูตรที่เขาให้นิยามคำว่า Practical Theories (pp's) ว่าเป็นความเชื่อ หรือทฤษฎีที่เป็นระบบ ซึ่งครูแต่ละคนใช้ประสบการณ์จากกิจกรรมที่ไม่ใช่การสอน (ดังแผนภูมิที่ 2)

แผนภูมิที่ 2 Comett's Practical Theories (pp's) (รุจิรั ภู่อสาระ. 2545 : หน้า 75)

จากแผนภูมิที่ 2 ทฤษฎี A บทบาทของครู อาจารย์ จะเป็นศูนย์กลางช่วยให้ผู้เรียนในการเรียนรู้ของนักเรียน และจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

ทฤษฎี B คือ ความสำคัญของโครงสร้างเนื้อหาสาระจะช่วยแนะแนวทางในการเลือกและเน้นเนื้อหา โครงสร้างของเนื้อหาเป็นตัวกำหนดลักษณะของหลักสูตรออกมาได้เด่นชัดจากคำนิยามอื่นๆ

ทฤษฎี C ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ส่วนตัว และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการนำเสนอความคิดรวบยอด การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียน นักเรียนยกตัวอย่างและอภิปรายตามแนวคิดและประสบการณ์ของตน

ทฤษฎี D ให้ความสำคัญของปัญหาขณะเรียน โดยพิจารณาจากระยะเวลาในการทำความเข้าใจในเนื้อหา ประสบการณ์ของผู้เรียน และการผสมผสานความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกัน

ทฤษฎี E ความสำคัญของบรรยากาศการเรียน โดยเน้นในด้านการให้ความเชื่อถือ ผู้สอนการให้ความสำคัญ โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมและพัฒนาการทางด้านวิชาการ ของผู้สอน โดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วยขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
3. การตรวจสอบหลักสูตรและแก้ไขปรับปรุง
4. การทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตร
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

โดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือก จัดเนื้อหาสาระ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ให้ความสอดคล้องกัน

ตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

การดำเนินงานในองค์กรนั้นคนนับเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะแม้ว่าองค์กรจะจัดวางระบบงาน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายไว้ดีเพียงไร หากบุคลากรในองค์กรขาดความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ ความชำนาญไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งไม่มีเจตคติที่ดีต่องานแล้ว ย่อมเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กรได้ (ฐิระ ประवालพฤษ์, 2538) การพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานในองค์กรนั้น การอบรม (Training) เป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ในการศึกษาเรื่องการฝึกอบรมนั้น จะเริ่มต้นความหมายของการฝึกอบรม ประเภทของการฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรม สื่อในการอบรม ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของการฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้หลายประการ ซึ่งสอดคล้องกันดังนี้

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิด หรือเพิ่มพูน ปรับปรุง ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะความชำนาญ (Skill) และเจตคติ (Attitude) อันจะมีผลไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติภารกิจให้ดียิ่งขึ้น อรุณ รักรธรรม (2537) ฐิระ ประवालพฤษ์ (2537) ส่วนทวีป อภิลิทธิ (2538) กล่าวว่า

การฝึกอบรม คือ การทำให้คนเหมาะสมกับงาน ตำแหน่งหน้าที่ อาชีพ (To make people fit for the job)

วิจิตร อวระกุล (2540, หน้า 50) ได้ให้ความหมายการฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมให้บุคคลเหมาะหรือเข้ากับงานหรือการทำงาน

ณิติเทพ พิทักษานัฐนันท์ (2542, หน้า 2) ได้ให้ความหมายการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการใช้เทคนิควิธีการที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของบุคลากร ที่จะปฏิบัติในองค์การนั้นๆ ในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและนิสัยในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บรรลุสู่เป้าหมายโดยเน้นการนำไปใช้ในทันทีทันใดให้เกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้

พนิจดา วีระชาติ (2543) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานในปัจจุบันและปรับปรุงงานในอนาคตที่ดีขึ้น เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับบุคลากรในองค์กรต่างๆ

อุทุมพร จามรมาน (2545) ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า เป็นกิจกรรมหรือความพยายามที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และทักษะการทำงาน

ตามนัยนี้ การฝึกอบรมมีความหมาย 4 นัยด้วยกัน คือ

1. การอบรมเป็นวิธีการที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. คนก่อนได้รับการอบรมกับคนหลังได้รับการอบรม จะต้องมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามสมควร

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามสมควร

3. ถ้าก่อนกับหลังการอบรมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย ก็แสดงว่าผู้นั้นยังไม่ได้รับการอบรมหรือกระบวนการอบรมยังไม่เกิดผล

4. ถ้าต้องการเพิ่มเติมความสามารถ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนก็ทำได้ โดยการฝึกอบรมที่ถูกหลักวิธีการฝึกอบรม

จากความหมายของการฝึกอบรมที่กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการให้บุคคลเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติของตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในทางที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ทวีป อภิสัทธา (2536, หน้า 24–26), สมคิด บางโม (2544), และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2542, หน้า 6–7) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้สอดคล้องกันสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานในการนำไปสู่ความเข้าใจ เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะได้ดี
2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะหรือความชำนาญ (Skill) ทักษะหรือความชำนาญในการทำงาน หมายถึง ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งได้ถูกต้อง
3. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) ซึ่งเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของบุคคล

ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม จึงควรครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (skill) และ ด้านทัศนคติ (Attitude)

3. ความรู้พื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

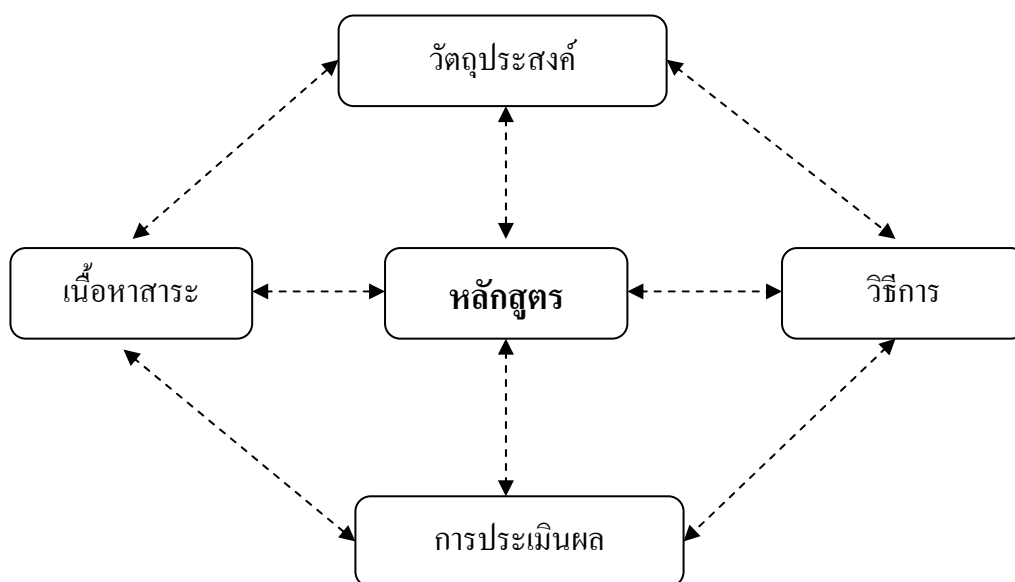
ในการสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องต่อไปนี้

- 3.1 พื้นฐานทางปรัชญาเป็นตัวกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล
- 3.2 พื้นฐานทางจิตวิทยาในการสร้างหลักสูตรกำหนดเนื้อหา กิจกรรมฝึกอบรม จะต้องพิจารณาองค์ประกอบทางจิตวิทยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่
 - 3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการของมนุษย์
 - 3.2.2 จิตวิทยาการเรียนรู้
 - 3.2.3 จิตวิทยาทางสังคม
- 3.3 พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมขององค์กรและบุคคล ในแต่ละแห่งวัฒนธรรมขององค์กรจะไม่เหมือนกัน การกำหนดค่านิยมวัฒนธรรมและบุคคลก็จะต้องให้ประสาน ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมขององค์กร ดังนั้นนโยบายและเนื้อหา วิธีการที่จะใช้ต้องไม่ขัดแย้งกับ วัฒนธรรมขององค์กรและบุคคล
- 3.4 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและเทคโนโลยี ในการฝึกอบรมนั้น เนื้อหาจะต้องมีความทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจโลก สภาพสังคมการเมือง กฎหมายและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

4. องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์ (2542, หน้า 55) องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วนคือ

1. วัตถุประสงค์ (Objectives) จะต้องสอดคล้องกับความจำเป็นของการฝึกอบรม และเนื้อหาวิชาที่กำหนดขึ้น อันจะช่วยให้เกิดความสะดวกในการวัดและประเมินผล
2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นการกำหนดเนื้อหาสาระให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้โดยพิจารณาถึงลำดับเนื้อหา ความยากง่าย ความจำเป็นหรือประโยชน์ที่จะได้รับ
3. เทคนิคและวิธีสอน (Method) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรม หรือยุทธศาสตร์ของการฝึกอบรมในการกำหนดเทคนิค วิธีการ อุปกรณ์ที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงหลักของความสนใจ ความสามารถ วุฒิภาวะและเนื้อหาวิชา
4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นวิธีสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในการฝึกอบรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดๆ เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขต่อไป (ดังแผนภูมิที่ 3)

แผนภูมิที่ 3 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม (ณัติเทพ พิทักษานูรัตน์, 2542, หน้า 55)

5. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

สุมิตร คุณากร (อ้างอิงใน ญัตติเทพ พิทักษานูรัตน์, 2542, หน้า 55) ได้ให้แนวทางหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและเทคนิคการฝึกอบรม
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การปรับปรุงหลักสูตร
5. การประเมินผล

6. ขั้นตอนการฝึกอบรม

ทวีป อภิลิทธิ (2536, หน้า 27-31) กล่าวถึงขั้นตอนการฝึกอบรมที่ใช้กันทั่วไป มีดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการขององค์กร หรือหน่วยงานที่ต้องการจัดฝึกอบรม

เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการอบรมให้ชัดเจน
3. สร้างหลักสูตรให้เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความต้องการ
4. เลือกเทคนิควิธีให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา ควรปรับปรุงกิจกรรม

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้นๆ

5. เตรียมออกแบบและจัดทำเครื่องมือประเมินผลไว้ล่วงหน้า
6. ขึ้นดำเนินการฝึกอบรม

7. การประเมินผลเพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงข้อบกพร่อง

วารินทร์ อักษรนำ (2542) เทคนิคการฝึกอบรมทำได้ 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1. การฝึกอบรมประเภทจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ที่วิทยากร
2. การฝึกอบรมประเภทจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรม
3. การฝึกอบรมประเภทใช้อุปกรณ์เป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้

สมคิด บางโม (2544) สรุปว่าขั้นตอนการฝึกอบรมที่มีความกระชับและสามารถนำไปใช้ง่ายมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความจำเป็นของการฝึกอบรม
2. การสร้างหลักสูตร
3. การเลือกใช้เทคนิคต่างๆในการฝึกอบรม
4. การดำเนินการฝึกอบรม
5. การติดตามประเมินผล

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการฝึกอบรม คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำมาพัฒนาเพื่อจัดการฝึกอบรม เรื่องงานกระดาษรังผึ้ง ให้กับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยการจัดอบรมประเภท จุดศูนย์กลางการเรียนรู้ที่วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

7. การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผล เป็นกิจกรรมที่ต้องทำทุกครั้ง เพื่อผู้จัดการฝึกอบรมจะได้อ่านข้อบกพร่องต่างๆ ที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือปรับปรุงในการอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผลการฝึกอบรม ควรประเมินทุกด้านที่จัดคือ ประเมินส่วนที่เป็นของเจ้าหน้าที่ ประเมินวิทยากร ประเมินโครงการฝึกอบรม โดยอาจดำเนินการได้ 3 ระยะ คือ

7.1 การประเมินก่อนการฝึกอบรม เป็นการประเมินความพร้อมของการจัดฝึกอบรม เพื่อดูว่างานดำเนินการตามแผนที่วางไว้หรือไม่

7.2 การประเมินระหว่างดำเนินการฝึกอบรม เป็นการประเมินตามแผนงานต่างๆ ที่วางไว้ ถ้าไม่เป็นตามแผนจะได้หาทางแก้ไข

7.3 การประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม เป็นการประเมินว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติม ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์บ้างหรือไม่ และมีความคิดเห็นความรู้สึกอย่างไรต่อวิทยากร หลักสูตร และต่อการจัดฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจึงมีความสำคัญมากในการจัดฝึกอบรม เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้จัดการฝึกอบรมได้ทราบข้อบกพร่องปัญหาอุปสรรค จะได้หาทางแก้ไขในสิ่งที่ทำแล้วไม่บรรลุผลจะได้ป้องกันสิ่งที่เป็นข้อผิดพลาดบกพร่องไม่ให้เกิดขึ้นอีก จะได้รับการชี้แจงไว้ซึ่งกิจกรรมหรือขั้นตอนที่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และจะได้ปรับปรุงกิจกรรม สื่อ หรือขั้นตอนที่ทำแล้วได้ผลไม่เต็มเป้าหมายเพื่อให้บังเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ขนาดของกลุ่มฝึกอบรม

การจัดกลุ่มฝึกอบรม มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในกลุ่มไว้ดังนี้ บุนหา วชิรศักดิ์มงคล (2526, หน้า 54) กล่าวว่า โดยทั่วไปกลุ่มอบรมจะใช้กับบุคคลปกติในกลุ่มๆ หนึ่งจะมีสมาชิกประมาณ 20-25 คน

ตอนที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับเฉลิมเกียรติ พุทธศักราช 2530 พิมพ์ครั้งที่ 11 ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ

ความรู้ทั่วไปเกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2538, หน้า 248) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคนซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง และผู้มีความรู้ ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเป็นแนวทาง หลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้ลี้ลับไป แล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษนี้สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุง ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดความรู้ใหม่ ตามสถานการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2544, หน้า 59 อ้างอิงใน เสรี พงษ์พิศ, 2538) ได้ให้ความหมายว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นเพ รากฐานสติปัญญา องค์ความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ที่ชาวบ้านเรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง อย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของความสัมพันธ์แบบคนในของชาวบ้านเอง”

อเนก นาคนบุตร (2542, หน้า 256) ได้กล่าวว่าภูมิปัญญานี้เกิดจากการสะสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เชื่อมโยงกันไปหมด ไม่แยกจากกันเป็นวิชาอย่างที่เรารู้จัก ภูมิปัญญาชาวบ้านมีขั้นตอน 3 อย่าง คือ ปรัชญา ปฏิบัติ ปฏิเวธ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และการดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมที่ได้พัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นความรู้ต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนส่งสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชุมชนอื่นจากพื้นที่ สิ่งแวดล้อมที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน แล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อม บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2539, หน้า 14) และประเวศ วะสี (2539, หน้า 2) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ มีลักษณะผสมกลมกลืน

เชื่อมโยงกันไปหมด กล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้น เพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน และเกิดการยอมรับถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ ตามยุคตามสมัยได้

สรุป จากการศึกษาความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสมจากประสบการณ์ผ่านกระบวนการ ศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านไม่ว่าจะเป็น ปัญหาของชุมชน ปัญหาในการดำเนินชีวิตและปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยมีกระบวนการ สั่งสมสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ได้ปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ และเป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

2. ลักษณะและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สะสมมาจากประสบการณ์ชีวิต สังคม และ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม ประเวศ ะสี (2540, อ้างอิงใน นฤกุล บำรุงไทยและคณะ, 2543, หน้า 12) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ประการ คือ

- 2.1 มีวัฒนธรรมเป็นพื้นไม่ใช่วิทยาศาสตร์
- 2.2 มีบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องกาย ใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
- 2.3 มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้ง
- 2.4 เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

จากลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาที่กล่าวมา ทำให้คนเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปปรับประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของคนไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย สามารถ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการบูรณาการเข้าสู่ระบบธรรมชาติที่เป็นนามธรรม เช่น การเคารพกฎธรรมชาติ การเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการเคารพสืบทอดมาโดยไม่อาจอธิบายได้ เป็นสัมผัสทางจิตใจที่ลึกซึ้ง ก่อเกิดคุณธรรม จริยธรรมขึ้นในจิตใจของคน ส่งผลให้คนไทยมี เอกลักษณ์ของความเป็นไทย สามารถยืนหยัดต่อสู้กับภาวะวิกฤติต่างๆ ได้ตลอดมา

ดังนั้นจึงเป็นการสมควรฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้อย่างเหมาะสมกับสถานศึกษา เพราะการศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นอันดับหนึ่ง การนำเอา

ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา จึงจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง “เพื่อที่จะเน้นคุณค่าทางจิตพิสัย นำไปสู่คุณภาพอย่างยั่งยืนจนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองและสังคม ตามแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1) และเป็นผู้มีความสำคัญที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดในทางการศึกษา เพื่อเป็นแบบอย่างและชี้แนะ ด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต จนเป็นที่ยอมรับของคนทุกระดับ คือ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 3) ได้แยกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 9 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

3.2 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นขบวนการในชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3.3 ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแล และรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

3.4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

3.5 ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต

ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

3.6 ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานด้านสาขาสมาชิกต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

3.7 ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่น และการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

3.8 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่างๆ

3.9 ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าบริการ และส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

4. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 16) ได้เสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเนื้อหาการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

4.1 สสำรวจ ค้นหา แหล่งภูมิปัญญาชาวบ้านและคัดเลือกส่วนที่สามารถนำมาใช้เป็นเนื้อหาการจัดการเรียนการสอน หรือใช้ตัวบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร

4.2 ติดต่อวิทยากรเพื่อขอความสนับสนุน

4.3 กำหนดแผนปฏิบัติงาน ปฏิทินการทำงาน ค่าตอบแทนที่จะให้แก่วิทยากรจัดทำข้อตกลง หรือระเบียบการที่ชัดเจนร่วมกับวิทยากร

4.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยความตกลงในข้อ 3 ใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านทั้งในรูปแบบการสอนในชั้นเรียน หรือส่งนักเรียนไปฝึกปฏิบัติงานกับปราชญ์ชาวบ้าน

4.5 ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.6 เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชูเกียรติ
ประกาศเกียรติคุณปราชญ์ชาวบ้านที่สนับสนุนโรงเรียนจนเกิดผลดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา

รัตนะ บัวสนธิ์ (อ้างอิงใน อังกุล สมคะเนย์, 2535, หน้า 35) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ไว้ 2 วิธี คือ

1. ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเป็นตัวแทนของนักปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว
2. ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม การเรียน การสอน ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย ครูเป็นผู้สนับสนุนอยู่วงนอกเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไขความเหมาะสมในเรื่องเวลา และความสะดวกของปราชญ์ชาวบ้านด้วย

อังกุล สมคะเน (2535, หน้า 56) ได้เสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน 3 กลุ่ม คือ

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ
2. ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถในการสังเคราะห์หรือเรียกว่า “ปัญญาชนชาวบ้าน”
3. ภูมิปัญญาชาวบ้านที่รอบรู้ และรู้รอบในหลักการ สามารถให้ข้อคิดเห็นกับชาวบ้านได้ เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน”

ในการศึกษาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านจะต้องเลือกเรียนรู้เรื่องอะไร และจะเอาไปใช้อย่างไร และจะต้องหาองค์ประกอบเข้ามามีใช้ให้เกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับระดับการเรียน เช่น วิชาศีลธรรมหรือพุทธศาสนาก็ให้นักเรียนไปวัด ปฏิบัติกิจกรรมที่วัดจริงจัง วิชาเกษตรให้นักเรียนทำแปลงเกษตรจริง เชื่อมโยงกับพ่อแม่ หรือวิทยากรที่รู้เรื่องเกษตรจริง ซึ่งสามารถทำได้ในระดับการเรียนการสอน

การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรที่คำนึงถึง ความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญา นำมาใช้ให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้และงานของภูมิปัญญา จึงควรพิจารณาถึงภาษาที่ภูมิปัญญามีความถนัดเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอด

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา

1. กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนที่มีต่อการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น การนำแผนการปฏิบัติงาน กำหนดเวลา กำหนดงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ที่จะดำเนินงาน
2. การปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้ รวมทั้งมีแนวทางการประเมินผลที่ชัดเจน และต้องคำนึงถึงการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. การจัดเวลาสำหรับวิทยากรที่จะมาให้ความรู้ และเวลาของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกัน
4. การนำภูมิปัญญามาใช้ต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
5. การสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อจะนำภูมิปัญญามาใช้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน
6. การสำรวจแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นตัววิทยากร และสื่อ/อุปกรณ์ที่นำมาใช้
7. การสำรวจถึงความพร้อมของสถานที่ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของภูมิปัญญานั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นในโรงเรียนหรือสถานที่ประกอบอาชีพในชุมชนก็ได้

ตอนที่ 6 ความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หรือความพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Satisfaction" ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายความหมายดังนี้

วีระศักดิ์ คงจันทร์ (2550, หน้า 25อ้างอิงใน กิตติมา ปรีดีดีลิก 2524, หน้า 278-279) ได้รวบรวมความหมายของความพึงพอใจในการทำงานดังนี้

1. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ คาร์เตอร์ (Carter) หมายถึง คุณภาพสภาพ หรือระดับความพึงพอใจของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อคุณภาพและสภาพของงานนั้นๆ
2. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ เบนจามิน (Benjamin) หมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุข เมื่อได้รับผลสำเร็จตามมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ
3. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ เออร์เนสต์ (Emest) โจเซฟ (Joseph) หมายถึง สภาพความต้องการต่างๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ที่การงานแล้วได้รับการตอบสนอง

4. ความพึงพอใจตามแนวคิด จอร์จ (George) และ เลโอนาร์ด (Leonard) หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์

จรรยาพร บ่อมนบุญมี และคณะ (2544) ให้ความหมายของคำว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความต้องการของบุคลากรในองค์กร บางคนอาจพอใจเนื่องมาจากผลงานที่สำเร็จ บางคนอาจพอใจเพราะลักษณะการปฏิบัติงาน แต่บางคนอาจพอใจเพราะเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งหมายถึง สภาพสภาวะของจิตใจที่ปราศจากความเครียดนี้ เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมด หรือบางส่วนความเครียดจะน้อยลง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นและในทางกลับกัน ถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนองความเครียดและความไม่พึงพอใจจะเกิดขึ้น

Price and Muller (1986, P, 215) ให้ทัศนะคติว่าความพึงพอใจในงาน คือ ระดับของ ความรู้สึกในทางบวกหรือในทางที่ดีของพนักงานหรือลูกจ้างต่องาน

สุพัทธรา คำพิมพ์ (2547) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดในด้านที่ดี ที่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล

อุทัย หิรัญโต (2533, หน้า 272 อ้างอิงใน นริษา นราศรี, 2544, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า “ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนเกิด ความสบายใจ เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของเขา ทำให้เขาเกิดความสุข”

จากการให้ความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกและความต้องการของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่ตนกระทำหรือปฏิบัติ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

จรรยาพร ทองถาวร (2536, หน้า 22-24 อ้างอิงใน นริษา นราศรี, 2544, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยได้สรุปเนื้อความ มาจากแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) สรุปได้ว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

2. ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ได้แก่ ความต้องการมีความเป็นอยู่อย่างมั่นคง มีความปลอดภัยในร่างกายและทรัพย์สิน มีความมั่นคงในการทำงาน และมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3. ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ได้แก่ ความภูมิใจการได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน เป็นความต้องการระดับสูงสุด เป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จทุกอย่างตามความคิดของตน

สมพงษ์ เกษมสิน (2518, หน้า 298 อ้างอิงใน นริษา นราศรี, 2544, หน้า 28) บุคคลจะเกิดความพึงพอใจได้นั้นจะต้องมีการจูงใจ ได้กล่าวถึง การจูงใจว่า “การจูงใจเป็นการชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม โดยมีมูลเหตุความต้องการ 2 ประการ คือ ความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการทางด้านจิตใจ”

นฤมล มีชัย (2535, หน้า 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบนั้นๆ ด้วยใจรัก มีความกระตือรือร้นในการทำงานพยายามตั้งใจทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพสูงสุด มีความสุขกับการทำงานและมีความพอใจ เมื่องานนั้นได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

แสงสุรีย์ สิปกิจ (2546) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

“การที่ผู้ปฏิบัติงานจะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ปฏิบัติตนเองว่าได้รับการตอบสนองมากน้อยเพียงใด หากได้รับการตอบสนองมากก็จะมี ความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ หากได้รับการตอบสนองน้อย ความตั้งใจในการปฏิบัติงานก็จะลดลงไปด้วย สิ่งเหล่านี้คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งบุคคลย่อมมีความต้องการแตกต่างกันไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ที่ผู้ปฏิบัติงาน”

ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

แสงสุรีย์ สิปกิจ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541 อ้างอิงใน แสงสุรีย์ สิปกิจ, 2546) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า จะเป็นไปในเรื่องของความรู้สึกของคนหรือจะรวมไปถึงทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่จะตอบสนองความต้องการในการที่จะปฏิบัติงานในการทำงานมาก จะพยายามที่จะสละเวลา หรือพยายามทุ่มเทร่างกายแรงใจและสติปัญญาให้แก่การทำงานนั้นมาก บุคคลที่มีความต้องการพึงพอใจในการทำงานมากหรือน้อยนั้น จะขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลในการทำงาน โดยองค์ประกอบหรือปัจจัยหรือสิ่งที่เป็นสิ่งจูงใจ จะมีควบคู่กันซึ่งประกอบอยู่ในงาน

จากความหมายของความพึงพอใจในงานซึ่งนำมากล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องของความรู้สึกและทัศนคติของบุคคลในการปฏิบัติงานให้กับหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ

ตอนที่ 7 ความเป็นมาของงานกระดาษรังผึ้ง

http://www.lks.ac.th/teacher/chiness/chi_learn/news/work.html จากหลักฐานการศึกษาและการค้นพบปรากฏว่าศิลปะการตัดกระดาษเป็นศิลปะพื้นเมืองประเภทหนึ่งที่แพร่หลายอย่างมากในแต่ละประเทศมานานแล้ว ส่วนความเป็นมาของศิลปะการตัดกระดาษนั้นสามารถย้อนประวัติไปได้ถึงคริสต์ศักราชที่ 6 คือ ก่อนสมัยราชวงศ์ถังของจีนประมาณ 1500 ปีมาแล้ว แต่ผู้คนโดยทั่วไป เชื่อว่าต้นกำเนิดของศิลปะการตัดกระดาษนั้นน่าจะเกิดขึ้นก่อนหน้านั้นอีกหลายร้อยปี เพราะว่าการหนึ่ง จีนเป็นต้นกำเนิดประเทศที่ประดิษฐ์กระดาษขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปีค.ศ. 105 สมัยราชวงศ์ซัน คือเมื่อ ประมาณ 1900 ปีมาแล้ว ประการที่สองผลงานจากศิลปะการตัดกระดาษที่เก่าแก่ที่สุดซึ่งค้นพบได้ที่ซินเกียงในปัจจุบัน คือ ผลงานจากศิลปะการตัดกระดาษรูปภาพลายดอกไม้ 5 ภาพ สมัยระหว่าง ปี ค.ศ.386 ถึง 581 คือ ประมาณ 1500-1700 ปีมาแล้ว และประการที่สาม จากบันทึกทางประวัติศาสตร์หรือเกร็ดพงศาวดารนั้นก็ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับศิลปะการตัดกระดาษ เช่น ในบทกวีของสมัยราชวงศ์ถัง บทกวีของ ตู้ ฝู ก็มีคำว่า ศิลปะการตัดกระดาษแล้ว กล่าวได้ว่าศิลปะการตัดกระดาษได้พัฒนามาเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่นิยมกันมาก นอกจากนี้ ศิลปะการตัดกระดาษยังถูกนำไปใช้ตกแต่งเครื่องบูชาสำหรับพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเซ่นไหว้บรรพบุรุษและบวงสรวงทวยเทพ เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ศิลปะการตัดกระดาษมักจะถูกนำไปใช้ ในการตกแต่งมากขึ้น เช่น นำไปประดับฝาผนัง ประตู หน้าต่าง เสาอาคาร กระฉาก และโคม เป็นต้น หรือนำไปตกแต่งของฝากหรือของขวัญ แท้จริงนั้นผลงานศิลปะการตัดกระดาษอย่างเดียวนั้น ก็นับได้ว่าเป็น ของที่ระลึกหรือของฝากที่น่าประทับใจชิ้นหนึ่งที่ฝากผู้คนได้ นอกจากนี้แล้ว ศิลปะการตัดกระดาษยังถูกนำไปใช้เป็นต้นแบบในการเย็บปักถักร้อยและการฟันที่ เป็นต้น

ศิลปะการตัดกระดาษนับว่าเป็นศิลปะที่มีกลวิธี ในการตัดและสลักลงในกระดาษแผ่นบางๆ โดยใช้กรรไกรหรือมีดเป็นเครื่องมือในการตัด เป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง และยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดีจนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของงานกระดาษรังผึ้ง

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ คุณลุงเปี่ยม สงชื่น ประธานศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ทำการประดิษฐ์งานกระดาษรังผึ้งให้ข้อมูลว่า เดิมทีเป็นการประดิษฐ์ใช้สำหรับตกแต่งสถานที่ที่จัดงานบุญงานบวช งานแต่ง งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่และงานมหรสพต่างๆ ภายในหมู่บ้านน้ำโจนใต้ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ใช้กระดาษรังผึ้ง เป็นศิลปะงานกระดาษพื้นบ้านของไทย ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแขนงหนึ่ง ที่มีความสวยงามสดงดงาม จากการศึกษาตามคำบอกเล่าจาก

ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในการทำงานกระดาษรังผึ้ง ของชาวบ้านตำบลน้ำโจนใต้ คือ คุณลุงเปี่ยม สงชื่น ได้ศึกษางานกระดาษรังผึ้งโดยได้ต้นแบบ จากการทำกระดาษรังผึ้งของพี่ชาย และได้นำมาตัดแปลง เพิ่มเติมสีสันทดลายเป็นลวดลายต่างๆ เช่นลายรูปทรงเรขาคณิต ลายธงชาติ เป็นต้น และนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านน้ำโจนใต้ นับได้ว่าคุณลุงเปี่ยม สงชื่น ได้เป็นผู้อนุรักษ์ และสืบสานงานกระดาษรังผึ้ง ของหมู่บ้านน้ำโจนใต้ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ไว้จนถึง ปัจจุบันนี้ และได้นำผลงานกระดาษรังผึ้งมาเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษาจาก โรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลกอย่างแพร่หลาย

งานกระดาษรังผึ้ง ประดิษฐ์จากกระดาษย่นหลากสี ที่มีสีสดใส คุณลักษณะที่ดี ของกระดาษย่นประการหนึ่งก็คือ มีความยืดหยุ่น ไม่ยับง่ายเหมือนกับกระดาษชนิดอื่นๆ มีความอ่อนตัวสามารถคืนตัวได้ง่าย ไม่บางหรือหนาจนเกินไป ส่วนประกอบของงานกระดาษ รังผึ้งประกอบด้วย รังผึ้งผืนใหญ่ และรังผึ้งผืนเล็ก และได้มีการนำลูกบิดหลากสีมาร้อย เพื่อนำมาตกแต่งติดกับกระดาษรังผึ้งผืนเล็ก และเมื่อนำมาประกอบเป็นเชิงชายติดกระดาษรังผึ้ง ผืนใหญ่จะทำให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้นกระดาษรังผึ้ง มักนิยมนำมาประดับตกแต่งในงานมงคล ต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานอุปสมบท งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือใช้ตกแต่งในงานประเพณี ไทย เช่น งานทอดกฐิน งานประเพณีแข่งขันเรือยาว งานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น การที่เรา ใช้กระดาษรังผึ้ง สำหรับตกแต่งสถานที่พิธีจัดงานนั้นก็เพื่อความมีสีสันของงาน มีความสวยงาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยที่ได้เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่นับวันจะ สูญหายไปจากสังคมไทย ถ้าไม่ได้รับการอนุรักษ์และสืบสานงานศิลปะแขนงนี้ไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มณีนีภา ชุตินบุตร และคนอื่นๆ (2542, หน้า 37) ได้ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูผู้สอน เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ ชุมชนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและ การประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ สอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัดและความสนใจมาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การดำเนินงานของโรงเรียน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดเรียนการเรียน พบว่าวิธีที่โรงเรียนดำเนินการได้แก่

1. เชิญผู้รู้มาร่วมในการพัฒนาหลักสูตร สอนนักเรียน ส่งนักเรียนไปฝึกงานที่บ้าน หรือสถานประกอบการของผู้รู้
2. ให้นักเรียนสำรวจข้อมูลของท้องถิ่นและนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้มาจัดการเรียน การสอน
3. จัดให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรืออุทยานการศึกษาให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ขั้นตอน ในการดำเนินงานประกอบด้วย
 - 3.1 การรวบรวมความรู้ในท้องถิ่น โดยให้นักเรียนสอบถามจากผู้รู้ กรรมการศึกษา และผู้ปกครอง
 - 3.2 การเสาะหาผู้รู้ในท้องถิ่นหรือวิทยากรใช้การสอบถามจากผู้รู้ ผู้ปกครองและ นักเรียน
 - 3.3 การติดต่อประสานงาน ใช้การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการก่อน หลังจากนั้น จึงขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการ และติดต่อผ่านกรรมการศึกษาของโรงเรียน

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามกิจกรรมดังกล่าว คือ นักเรียนมีความสุข เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นและใน ส่วนของชุมชนเองก็มีความสามัคคีกันมากขึ้นด้วย

กุหลาบ นาคำ และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการประดิษฐ์ดอกไม้จากใบยางพารา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ด้านเอกสารมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยดัชนีความสอดคล้อง(IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ผลการวัดทักษะการประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพารา โดยรวมอยู่ในระดับดี ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

นารีรัตน์ ทับทองและคณะ (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การตัดเย็บผ้าด้วยมือ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ทดลองใช้หลักสูตร และเพื่อประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผ่านเกณฑ์ประเมินผลงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 75 ผลงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 25

3. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ประนอม อรุณานันท์และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง การทอผ้าผ้าไหม - ไทยลื้อ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทอผ้าผ้าไหม - ไทยลื้อ อยู่ในระดับมาก และทักษะการปฏิบัติงานการทอผ้าของนักเรียน อยู่ในระดับดี

กลุสตรี วันกิ่งและคณะ (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรงานใบตองเพื่อสืบสานวัฒนธรรม บายศรี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การสร้างหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินหลักสูตร

ผลที่ได้องค์ประกอบหลักสูตรดังนี้ เหตุผล/ความจำเป็น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ระยะเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และวัดผลประเมินผล เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 การประเมินทักษะในการทำงานของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับ ดี การประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ชฎาพร เตชะสาและคณะ (2550) ได้ศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ไม้กวาดลายดอกแก้ว ผลการฝึกอบรมมีความเหมาะสมมาก และ การประเมินผลงานการปฏิบัติงานเกินเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80

ปริญญา บรรดาพิมพ์และคณะ (2549) ได้ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์กระเช้าดอกไม้จากเถาวัลย์ ผลการวิจัยพบว่าผลการประดิษฐ์ดอกไม้จากเถาวัลย์ของเยาวชนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ประชัน แสนสุขและคณะ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการประดิษฐ์ดอกไม้เอื้องสะ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ

และสภาพของท้องถิ่น ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบประเมินผลงาน(1 ข้อ) พบว่าคะแนนของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์เกิน 80 คะแนน

ทนาย ชื่นไทยและคณะ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม ชุมชนงานประดิษฐ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการศึกษาพบว่าผลการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอนโดยใช้หลักสูตรการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

วิภา ไอสถานนท์ และคณะ(2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการประดิษฐ์กระทงกรวยดอกไม้จากวัสดุท้องถิ่น ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการประเมินทักษะการปฏิบัติงานสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 85.40 ผ่านการประเมินคุณลักษณะการทำงานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 91.75 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีมาก

จรัญญา แก้วจันทิกและคณะ(2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมการผลิตผ้าปักลายชาวเขาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ความสามารถในการผลิตผ้าปักลายชาวเขาเชิงสร้างสรรค์หลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ทำให้คณะผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องงานกระดาษรังผึ้ง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5